

AFGHANISTAN 2014

Et temahefte
fra **Afghanistankomiteen**

Afghanistan 2014

Mye på spill

Afghanere, Afghanistan-kjennere og det internasjonale samfunnet har lenge snakket om året 2014 som den store overgangen («Transition») for Afghanistan: I april er det presidentvalg. Innen året er omme skal de fleste utenlandske soldatene være ute av landet. Med soldatene forsvinner også mye av bistanden og oppmerksomheten fra det internasjonale samfunnet. Nå er det meningen at Afghanistan skal klare seg selv.

Det er mye som står på spill. Utfallet av valget er vanskelig å spå. Det er usikkert om hæren og sikkerhetsstyrkene vil kunne ivareta sikkerheten etter at de utenlandske soldatene har dratt. Fredsprosessen har gått i stå. Bedringene innen helse, utdanning og når det gjelder kvinners rettigheter oppnådd de siste årene, står i fare for å forvitre.

Borgerkrig, mer av det samme eller en sjanse til endelig å forme sin egen utvikling? Hvor Afghanistan står om ett år er umulig å si.

I denne publikasjonen har Afghanistankomiteen invitert et knippe Afghanistan-kjennere til å reflektere rundt den situasjonen Afghanistan er i, og hva som står på spill i tiden som kommer. De tar for seg mange ulike temaer. Valg, politikk, fred og forsoning, kvinners situasjon og psykisk helse er bare noen. Det er likevel ett poeng som går igjen: Ungdom. Mer enn halvparten av Afghanistans befolkning er under 25 år. For dem stopper ikke historien i 2014.

En ung og stor generasjonen ser langt forbi dette året. De er Afghanistans fremtid.

God lesning!

Innhold

4 - 7 Afghanistanens utfordringer

Ahmed Rashid: Forfatter av sentrale bøker om Afghanistan, Pakistan og Sentral-Asia. Skribent i flere av de mest kjente amerikanske og britiske avisene, politisk rådgiver og hyppig brukt foredragsholder ved høyere utdanningsinstitusjoner.

8 - 11 Kven sin fred?

Arne Strand: Seniorforsker ved Chr. Michelsens Institutt. Har deltatt i en rekke forskningsprosjekter og evalueringer i Afghanistan.

12 - 15 Bistandseffektivitet

Karim Merchant: Uavhengig konsulent basert i London. Mangeårig rådgiver for afghanske myndigheter og ulike NGOer.

16 - 19 Hva er oppnådd, hva står på spill?

Torunn Wimpelmann: Forsker ved Chr Michelsens institutt, fullførte nylig doktorgrad om vold mot kvinner i Afghanistan.

20 - 23 Ingen hjelp å få

Frozan Esmati: afghansk klinisk psykolog utdannet i Malaysia. Aansatt i FN i Kabul og arbeider som rådgiver for FN-personell som har vært utsatt for traumatisk stress i sin arbeidssituasjon.

Dr. S. Sabour A. Mansouri: Tok sin doktorgrad i psykiatri ved National University of Malaysia (UKM) i 2013. Har jobbet innen psykisk helsevern i Afghanistan de siste ti årene, både klinisk og på ledernivå.

24 - 25 Viktig bok om afghanske kvinner

Liv Kjølseth: Generalsekretær i Afghanistankomiteen

Heidi Sofie Kvanvig: Informasjonsrådgiver i Afghanistankomiteen

26 - 29 Suksesser og utfordringer

Yahia Baiza: Forsker ved Institute of Ismaili Studies i London. Har utdanning i Afghanistan som ett av sine hovedfelt.

30 - 33 2014: Et krevende år

Kai Eide: Diplomat og forfatter. Tidligere spesialutsending for FN til Afghanistan (2008-2010).

Blekket viser at man har avgitt stemme. Foto: William Greeson.

Tilbaketrekkingens paradoks

Afghanistans utfordringer

Den enorme oppmerksomheten USA og NATO har på den såkalte militære overgangen i Afghanistan, har ført til at andre vesentlige prosesser, som er nødvendige om landet og regionen skal forbli stabilt etter 2014, er blitt totalt oversett av det internasjonale samfunnet. Den viktigste er presidentvalget i april 2014. Om dette valget mislykkes, eller blir manipulert av regjeringen, er det en risiko for at en mye bredere konflikt – eller borgerkrig – kan bryte ut.

Tekst: Ahmed Rashid

I flere år har fokuset i Afghanistan vært ensidig militært – ikke på hvordan Taliban kan slås ned, men på hvordan ca. 350.000 soldater i Afghan Security Forces (ASF) kan få kontroll over slagmarken og den generelle sikkerheten, idet Vestens

tropper trekkes tilbake til trening eller overvåkning, for så å forlate landet i slutten av 2014.

Den politiske prosessen valget representerer, er oversett. Det til tross for at det er helt avgjørende

at valget og overføring av makt fra en regjering til den neste blir sett på som legitim, rettferdig og blir smidig gjennomført. Også det økonomiske kommer i skyggen. Her må fokuset være på hvordan landet kan skaffe arbeidsplasser og øke landets inntekter etter 2014, idet det fremdeles ikke finnes noe levedyktig økonomisk grunnlag etter 12 år med amerikansk okkupasjon. Forsoningsprosessen er også lite vektlagt. Forsoning innebærer samtaler mellom Taliban og regjeringen, en prosess der det er gjort lite konkrete fremskritt, til tross for store forventninger. Og til slutt, overgangen på regionalt plan, der Afghanistans naboer går med på å avstå fra å øve innflytelse i Afghanistan, og lover å ikke blande seg inn i landets fremtid.

Dette kan synes som en formidabel 'to do'-liste for 2014. Den inneholder oppgaver som ikke kan gjennomføres på den korte tiden som er igjen. Tragedien er imidlertid at den første Barack

Obama-administrasjonen og NATO, var fullstendig klar over hva som måtte gjøres for fem år siden. Likevel ble lite gjort og nesten ingenting oppnådd. Det var litt bevegelse i noen få saker, slik som dialog mellom USA og Taliban i Qatar i 2011 til 2012. Vedvarende tiltak for å danne en regional avtale gjennom Istanbul-prosessen var også et tema. Likevel fokuserte USA mest på det militære. Det innebar å prøve å beseire Taliban ved å gjennomføre den nye motoffensive politikken, introdusert av general David Petraeus. Et initiativ som mislyktes fullstendig.

Valg og ustabil maktbalanse

Hvilken som helst av disse nødvendige prosessene har potensial til å kullkaste den skjøre og ustabile maktbalansen mellom etniske grupper, krigsherrer, politikere og narkotikamafiaer i Afghanistan. Det mest avgjørende er valget, som etter forrige valg i 2009 å dømme, lett kan bli manipulert av President Hamid Karzai på vegne

Afghanske soldater i Helmand, 2013. Foto: Sgt Pete Thibodeau

av en eller flere av hans utvalgte etterkommere. Ved en reprise vil taperen neppe erkjenne tap, nekte å anerkjenne den kommende regjeringen, og gi Taliban større grunn til å ignorere regjeringen og skape en borgerkrigsliknende tilstand.

Den mye omtalte militære overgangen avhenger av en afghansk hær som er svært dårlig trent, er analfabeter og mangler tyngre våpen og luftstyrke. Fremfor alt er lojalitet en utfordring. Ikke alle soldater føler lojalitet til staten og presidenten, men heller etniske og lokale krigsherrer.

Fort Kabul

Det hersker frykt for at Taliban etter 2014 lett vil gjenerobre landsbygda sør og øst i Afghanistan. Dette vil tvinge ASF til å innta en 'Fort Kabul'-strategi (som tidligere ble perfektionert av President Mohammed Najibullah mellom 1989 og 1992). Her trakk hæren seg tilbake til de største byene, men beholdt kontrollen over noen større veiforbindelser. Landsbygda ble overlatt til fienden. Samtidig vil Taliban grupper som allerede er veletablerte vest og nord i Afghanistan, skape kaos, og til slutt lykkes i å erobre territorium.

Det lureste den nye regjeringen kan gjøre er å sette alle kluter til for å søke forsoning med Taliban, og bli enige om en våpenhvile for å få slutt på krigen.

Tiltak for å få på plass en regional avtale for å forsøke å få slutt på rivalisering over Afghanistan, især rivaliseringen mellom India og Pakistan og Iran og Pakistan, har mislyktes. En har heller ikke lyktes i å inkludere de stadig mer sårbare sentralasiatiske statene i en bredere stabiliseringspakt. Dette vil garantert føre til at hver enkelt nabostat vil fortsette å øve innflytelse inne i Afghanistan, gjennom sine etniske stedfortredere eller krigsherrer.

Økonomiske utfordringer

I tillegg vil den nye regjeringen møte enorme økonomiske utfordringer, idet utenlandsk bistand tørker opp og titusener av afghanere blir arbeidsledige etter tilbaketrekningen av utenlandske tropper. Det er anslått at den US-NATO-ledede okkupasjonsmakten sørger for omtrent 70 prosent av folkets inntekter.

Det er ikke stemning for å opprettholde ASF og sørge for utviklingshjelp til Kabul i ytterligere fem år, verken i den amerikanske kongressen eller i mange europeiske regjeringer. Det til tross for enigheten på fjorårets Tokyo-konferanse. Den økonomiske krisen i Vesten kommer til å bestemme farten og mengden av bistand til Afghanistan, ikke den reelle situasjonen, eller krav fra Afghanistan selv.

Forsoning er veien videre

Det lureste den nye regjeringen kan gjøre er å sette alle kluter til for å søke forsoning med Taliban, og bli enige om en våpenhvile for å få slutt på krigen. Dette ville gi den afghanske befolkningen, det internasjonale samfunnet og naboene tilliten som er nødvendig for å fortsette å støtte regjeringen.

Forsoning ville frambringe en rekke nye saker, som for eksempel endring av grunnloven, større selvstyre til

regionene, styrking av kvinners rettigheter og andre saker.

Det finnes ingen enkle løsninger på problemene Afghanistan står overfor det kommende året. Men det som er avgjørende er å opprettholde internasjonal og regional støtte til landet på alle nivåer. Slik kan det afghanske folk få en anledning til å løse sine interne konflikter og få slutt på krigen.

Fred og forsoning

Kven sin fred?

Haltande forhandlingar mellom Taliban og den afghanske regjeringa får mykje merksemd internasjonalt. Mange afghanarar er imot ei forhandla løysing. Og her er fleire konflikhtar, dei er komplekse og utspelar seg på mange nivå og arenaer. Det må mykje meir til enn internasjonale forhandlingar for å skape varig fred Afghanistan.

Tekst: Arne Strand

I over 30 år har krig vore middelet for å skape fred i Afghanistan, og skiftande fiendar og alliansar har stadig endra konfliktbiletet. Gamle fiendar har vorte allierte, og gamle allierte fiendar, fleire sett av konflikhtar er vidareført og nye skapt. Det gjer fleire utfordringar. Det eine er å forhandle fram ein politisk fredsavtale på nasjonalt nivå. Noko anna er å adressere dei mange forskjellige lokale konfliktane. Det trengst også ein forsoningsprosess mellom forskjellige grupper. Alt trengst, men det eine treng ikkje å vere avhengig av det andre.

Det må mykje meir til enn internasjonale forhandlingar for å skape varig fred Afghanistan.

som dei hevdar har den reelle makta i Afghanistan og kan gje dei garanti mot militære angrep. Karzai-regjeringa på si side, forhandlar med USA om ein sikkerheitsavtale og mogeleg militært nærvære etter 2014. Taliban oppretta eit forhandlingskontor i Qatar våren 2013, men det har vore lite framgang i forhandlingane. Ei viktig årsak er presidentvalet planlagt våren 2014, som kan skape politiske endringar, og uvisse om det vert ein full internasjonal militær uttrekning. Her er også

ei rekke andre initiativ for å få partane i dialog. I tillegg kjem meir langsiktige tillitsbyggjande tiltak, som «Heart of Asia» initiativet mot nabolanda til Afghanistan, der Noreg spelar ein aktiv rolle. Men, det er viktig å hugse at mange er imot å inngå ein fredsavtale med Taliban. Det gjeld ikkje minst dei som ytte Taliban militære motstandarar på 90-talet og som fryktar at dei vil tape innflytelse, og kvinner som fryktar at deira rettar kan verte ofra i forhandlingane.

Fredsforhandlingar

Det som får mest internasjonal omtale er mogeleg fredsforhandlingar mellom Taliban og den afghanske regjeringa, eller med USA. President Karzai oppretta eit «High Peace Council» som skulle stå for forhandlingar med Taliban og andre opposisjonsgrupper, og også drive ein avværings- og forsoningsprosess. Taliban forlanga å forhandle med USA,

Foto: Afghanistankomiteen

Lokale konflikhtar

Sjølv om det vert inngått ein nasjonal fredsavtale, er der framleis ei rekke uløyste regionale og lokale konflikhtar. Mange av desse er over land og vatn, der det må finnast lokale løysingar. Tradisjonelle konfliktløysingsråd eller dei nyare etablerte «fredsråda» kan her forhandla fram konsensusløysingar. Men, dette er i enkelte område trua av ei

forskyving av maktbalansen, der personar og grupper med støtte frå internasjonale styrkar har auka sin militære og politiske innflytelse. Her inngår grupper som går under fellesnemnaren «Afghan Local Police». Slike maktendringar vil verte utfordra ved uttrekinga av militære styrkar, og me må forvente ny maktkamp i fleire område. Ein anna maktfaktor er tidlegare kommandantar frå 80- og

Grafitti av Kabir Mokamel

go-talet som held fram med å betale lønningar til sine kjernetroppar og truar, som Minister Ismael Khan, med å ta til våpen igjen om «mujahedin» tape sin politiske innflytelse. Uroa over kva som vert utviklinga framover har ført til ein etnisk konsentrasjon i Kabul. Folk flytte for å søkje tryggleik hjå si eige etniske/religiøse gruppe eller stamme. Det store fleirtalet av desse ønskje ikkje konflikt, men dei er usikre på dei politiske leiarane sine.

Forsoning

Til no har forsoning fått mindre merksemd, det har primært vore snakk om avvæpning og reintegrering av militante grupper i sine lokalmiljø. Men bak dette ligg spørsmålet om det også bør vere ein overgangsjustisprosess, der fakta kjem fram om

alvorlege krigsforbrytelsar og at dei ansvarlege eventuelt vert stilt for retten. Det er ikkje mangel på fakta, men verken afghanske styresmakter eller det internasjonale samfunnet har ønskja dette til no. På afghansk side sit mange av dei som har stått for overgrep i viktige regjeringsposisjonar eller i parlamentet. Internasjonalt er det ei frykt for at ein slik prosess kan minske høve til ein forhandla fred, og i enkelte tilfelle, kan syne internasjonal deltaking i overgrepa. Samstundes går slike prosessar sin eigen gang. Nyleg publiserte ei afghansk avis namna på 5000 personar drepne under kommunistregimet i 1978 og 79, og grunngevinga for at den enkelte var avretta. Den afghanske uavhengige menneskerettskommisjonen har dokumentert ei rekke overgrep i nyare

tid, men President Karzai har til no nekta å handsame rapporten.

Kvinner si framtid

Mange afghanske kvinner er uroa over framtida og om deira interesser og innflytelse igjen vert ofra i eit politisk spel, avgjort menn imellom. Der er kanskje grunn til at ingen kvinner stille som presidentkandidat denne gongen. Lærdomen har vore hard. Mange som har stått fram og fremma kvinner sine interesser i parlamentet har fått truslar eller vorte stempla som «vestlege agentar». Det er stilt krav om at kvinner (og sivilsamfunnet) må ha innflytelse på korleis fredsforhandlingane vert lagt opp, at deira interesser også vert sikra – og ikkje ofra for freden. Samstundes er

dei afghanske kvinnene smertefullt klar over at menn, som no innehar viktige posisjonar og som søker makt, er like lite lydhyre for kvinners rettar som det Taliban og andre opposisjonsgrupper er.

Vegen vidare

Mange av dei som stiller til val som president er assosiert med overgrep mot både menn og kvinner, eller er ansvarlege for dei. Om det vert brukt mot dei gjenstår å sjå, og om ein ny president vel forhandling eller krig som verkemiddel.

Forsoning vil uansett vere ein langsiktig prosess, men den går lettare om krigen er avslutta.

Foto: Afghanistankomiteen

Økonomi, bistand og utvikling

Bistandseffektivitet

Siden 2001 har det internasjonale samfunnet gitt enorme summer i bistand til Afghanistan, med få resultater. I tiden som kommer vil bistanden avta, og landet må finne måter å stå på egne ben. Afghanistan er derfor helt avhengig av økt bistandseffektivitet for å sikre bærekraft og utvikling i tiden som kommer.

Tekst: Karim Merchant

Bistandseffektivitet handler om å oppnå bedre resultater for en gitt sum penger. Altså, å senke kostnader ved levering av tjenester. Denne artikkelen tar for seg tre sektorer: offentlig sektor, sivilsamfunnet og privat sektor, og ser på muligheter og utfordringer når det gjelder å øke bistandseffektiviteten i Afghanistan.

I årene etter 2001 ble det sett som mest effektivt å kanalisere penger gjennom internasjonale NGOer og den afghanske regjeringen. Siden ble støtte til Afghanistans offentlige sektor, inkludert de nasjonale programmene og en gryende privat sektor sett som mest hensiktsmessig. I hele perioden har store summer gått til sikkerhetstiltak, uten at innsatsen er sett i forhold til de faktiske behovene. Slik har sikkerhetssektoren vært et pengesluk. Mye er gjort feil, noe riktig. Uansett kan det påstås at bistandseffektiviteten har vært lav.

Offentlig sektor

Dårlig koordinasjon mellom det internasjonale samfunnet og den afghanske regjeringen har hele tiden

stått i veien for gode resultater. I 2010 iverksatte derfor den afghanske regjeringen en rekke programmer for å samordne bistanden. De nasjonale prioriteringsprogrammene (NPPs) utgjør utviklingsplaner for ulike sektorer. Disse representerer den afghanske regjeringens prioriteringer og dekker et sett med områder det internasjonale samfunnet kan bidra innen. Tidligere ble bare 20 prosent av bistanden kanalisert gjennom det afghanske statsapparatet. Etter giverlandkonferansen i Tokyo i 2012 ble det besluttet at 50 prosent skulle gå gjennom den afghanske regjeringen. 80 prosent skulle være i tråd med de nasjonale programmene.

De nasjonale planene representerer en god idé og har en god struktur. The National Solidarity Programme (NSP), som fremmer utvikling innen landbruksektoren, er ett av disse. Det er også det som fungerer best. NSP representerer en helt ny måte å tenke på, der hensikten er å styrke lokale beslutningsorganer. Samtidig får lokalsamfunnene være med å ta viktige avgjørelser gjennom å

velge representanter til de frivillige utviklingsrådene (CDCs). De er også blitt et spennende utgangspunkt for utviklingsbidrag utført av internasjonale NGOer.

De nasjonale planene er veien videre for Afghanistan, nettopp fordi de har bidratt til å samordne bistanden. Likevel står mye i veien for effektiviteten. Korrupsjon, sikkerhetsutfordringer, kulturelle barrierer, manglende inkludering av lokalsamfunnene og et stort element av elitepreg gjør implementeringen utfordrende.

Sivilt samfunn

Det internasjonale samfunnet har i liten grad involvert afghanske samarbeidspartnere i tiden som har gått. Istedenfor å satse på afghanske organisasjoner, valgte internasjonale donorer å kanalisere bistand gjennom kjente og veletablerte internasjonale organisasjoner. Grunnen var at disse ble vurdert som mer kostnadseffektive fordi de var i stand til å foreta

den nødvendige rapporteringen og kontrollen det internasjonale donorsamfunnet krevde. Vi ser nå en tydelig økning i antall afghanske NGOer, også av den typen som kan ta på seg implementeringen av komplekse utviklingsprogrammer og prosjekter. De har også kapasitet til å påvirke afghanske myndigheter når det gjelder spørsmål om menneskerettigheter og kvinners stilling. Likevel er finansiering en utfordring. De har problemer med å holde på ansatte. Høykompetente ansatte foretrekker internasjonale organisasjoner på grunn av bedre vilkår og lønn.

Privat sektor

Afghanistans største verdier og økonomiske potensial ligger i landets naturressurser. I bakken ligger mineraler verdt milliarder. Landbruk har også et stort potensial.

Å øke aktiviteten i privat sektor er en forutsetning for økonomisk vekst i Afghanistan. Men foreløpig er den

Foto: Afghanistankomiteen

Involvering av afghanske aktører må til for å komme videre

private sektoren i sin spede begynnelse. Ønsket om økonomisk samarbeid over landegrensene har ført til at Afghanistan krever særbehandling og hurtig opptak i regionale samarbeidsorganer som World Trade Organization (WTO), Shanghai Cooperation Organization (SCO) og Organization of the Islamic Conference (OIC). Det til tross for at landet sliter med mangel på økonomisk regulering, fungerende lovverk og tillit blant investorer.

I Afghanistan bor 80 prosent av befolkningen på landsbygda, uten at det gjøres nevneverdige investeringer i landbruket. Det gjør innbyggerne sårbare utenfor vekstsesongen og for feilavlinger. I tiden som kommer er det her investeringene bør gjøres. Det er ikke storskala-investeringer som er

løsningen for Afghanistan, men mange sammenvevde småinvesteringer. En løsning er at bøndene selv får mulighet til å investere, for eksempel gjennom låneordninger med gode betingelser. Dette vil legge grunnlaget for fattigdomsreduksjon, bedret matsikkerhet og matproduksjon myntet på salg på et lokalt marked. Dette kan også gi andre inntektsmuligheter. Eksempler her er transport og oppbevaring av matvarer.

Hva skal til for å lykkes?

Hele tankesettet rundt innsatsen i Afghanistan må endres. Langsiktighet må være stikkordet. Aktører blir fremdeles tvunget inn i et spor der raske resultater er det som teller. Dette går på bekostning av både bærekraft og afghanernes egen

deltakelse i utviklingen av sitt eget land. Lokalsamfunnene må være involvert og afghanske NGOer inkludert.

For å lette konkurransen om ansatte kunne det oppfordres til partnerskap mellom afghanske og internasjonale NGOer. Dette ville også kunne gjøre det lettere å trekke seg tilbake, og innta en mer rådgivende rolle overfor den afghanske sivile samfunnssektoren. Å få bukt med den enorme korrupsjonen er en annen stor utfordring. Sikkerhet er en faktor som inngår i all bistand, men opplæring og støtte til politiet og hæren må som alt annet stå i forhold til reelle behov.

Men viktigst av alt i tiden fremover, er å ta den demografiske situasjonen i betraktning. Mer enn halvparten

av Afghanistans befolkning er under tjuedefem. De er stort sett bosatt på landsbygda. Derfor må det iverksettes kompetanseutvikling og sysselsettingstiltak myntet på unge mennesker, tilpasset forholdene i de ulike provinsene. Spørsmålet er om dette er nåtidens beste tips for å øke bistandseffektiviteten i Afghanistan. Kanskje det er disse unge menneskene som i fremtiden vil gjøre Afghanistan i stand til å stå på egne ben.

For å oppsummere: Afghanistan må satse på og investere i ungdommen.

Kvinneres rettigheter

Hva er oppnådd, hva står på spill?

Mye er oppnådd de siste tolv årene og livet er endret til det bedre for mange afghanske kvinner. Hva som skjer i framtiden er først og fremst avhengig av sikkerhetssituasjonen og hvordan afghansk politikk utvikler seg.

Tekst: Torunn Wimpelmann

Tolv år etter at det kvinnefiendtlige Taliban-styret ble kastet fra makten, er det mye som har forandret seg for afghanske kvinner. Dette gjelder først og fremst i byene, og særlig i Kabul. Her studerer, jobber og beveger kvinner seg rundt alene med en stadig større selvfølge. Også i landet som helhet har ting skjedd. Økt tilgang til helsetjenester har ført til at kvinners levealder har økt, og til langt bedre mødrehelse. Antallet kvinner som kan lese og skrive har økt, spesielt blant unge.

Manglende juridisk beskyttelse

Det viktigste fokuset for afghanske kvinneaktivister det siste tiåret har vært å opprettholde kvinners juridiske rettigheter, særlig når det gjelder familievold og tvangsekteskap. Og med god grunn. Afghanske kvinner har svært dårlig beskyttelse når misbruk og vold i familien skjer. Rettssystemet og politi har utsatt dem for ytterligere overgrep. Mens forsøkene på såkalt jomfrutesting av myndighetene i Egypt førte til voldsomme protester, har dette nærmest vært rutine i Afghanistan,

som en del av en mistenkeliggjøring av kvinner som kommer i kontakt med offentlige instanser. Kvinneaktivister har jobbet hardt for at vold og drap mot kvinner straffefølges på lik linje med vold mot menn, og at det skal finnes et hjelpeapparat for kvinner som opplever vold og trusler hjemme.

Her har mye skjedd; et nytt lovverk er til en viss grad på plass, krisesentre er opprettet. Advokathjelp er tilgjengelig for mange.

Det er mye å ta fatt i når det gjelder afghanske kvinners rettigheter, som for eksempel i fordeling av verdier og eiendom. Selv om islamske familieover sier at kvinner skal arve halvparten av det deres brødre gjør, overholdes dette svært sjeldent. Til og med suksessrike afghanske forretningskvinner registrerer eiendom (hus, land eller biler) i sine ektemenns, fedres eller brødres navn. Dersom en kvinne insisterer på å få sin del av farsarven, eller å selv eie land eller hus, kan hun oppleve å bli frosset ut av familien, eller miste deres sympati.

Det er selvsagt ikke alle kvinner som lider som følge av mangel på faktiske formelle rettigheter. Mange

blir forsørget utmerket av sine fedre og ektemenn, og får god støtte fra familiene sine til å gå ut og realisere sine drømmer. En afghansk masterstudent som besøkte Chr. Michelsens Institutt i sommer, er et godt eksempel. Familien hennes hadde ikke bare gått med på at hun skulle studere alene i utlandet. Da hun skulle samle inn data til masteroppgaven sin, stilte familien villig opp som forskningsassistenter og samlet inn flere hundre spørreskjemaer etter hennes instruks.

Avhengig av familiens godvilje

Problemet er at når kvinner og jenter ikke blir behandlet pent av sine familier, er det svært få alternativer åpne for dem. Nylig fortalte en tidligere kvinnelig parlamentariker til media at hun bodde på krisesenter. Hun hadde blitt mishandlet av sin ektemann og søkte skilsmisse. Siden familien ikke ville vite av henne, og det er nærmest umulig

Foto: Diana Saqeb

for kvinner å bo alene i Afghanistan, hadde hun ikke annet valg enn å flytte inn på et kriesenter. Her bor mange kvinner i samme situasjon, mer eller mindre permanent, med få utsikter til et normalt liv. Imidlertid eksisterer disse kriesentrene nå. Det gjorde de ikke for 12 år siden.

Usikker fremtid

Konservative afghanske politikere har den siste tiden ytret ønske om at lovverket endres tilbake, at kvinner skal tilbake innen husets fire vegger og at kriesentrene må stenges. Dette har ført til alarmerende varselrop, både fra afghanske aktivister og deres vestlige støttespillere, om at framskrittene hva gjelder afghanske kvinner, står i fare for å kollapse. Nå forlater Vesten Afghanistan og afghanske kvinner heter det, og dermed kan alt som er

oppnådd de siste 12 årene rakne. Dette er en sannhet med modifikasjoner. Langt fra alle aspekter ved den vestlige intervensjonen har vært positivt for kvinners rettigheter. For eksempel har mye av rettstaten og demokratiet som skulle bygges opp etter 2001, blitt uthulet av Vestlig støtte til krigsherrer og eksperimenter med tradisjonelle rettsprosesser, såkalte stammeråd.

Videre har afghanske kvinneverettighetsforkjempere ofte operert i spenningen mellom tilgang til utenlandske midler og støtte, og de konservatives skepsis rettet mot dem grunnet nettopp dette. Mange hevder også at den betydningsfulle finansielle støtten som er gitt til kvinneorganisasjoner det siste tiåret, har tatt fokuset vekk fra politisk mobilisering på grasrotnivå.

Graffiti av Kabir Mokamel

Ferdigutdannet jordmor i Jalalabad, januar 2014. Foto: Afghanistankomiteen

Forskjell på by og land

Det er uansett situasjonen på landsbygden som er mest bekymringsfull for øyeblikket. Sikkerhetssituasjonen er i ferd med å bli verre mange steder. Tallet på sivile dødsfall som følge av krigen stiger. De siste månedene er det rapportert om brutale drap på hjelpearbeidere og sivile der opprørere tar på seg ansvaret. Stadig flere hjelpeorganisasjoner trapper ned, eller trekker seg helt ut av landet. Drap på kvinnelige politikere er en del av et større mønster. Det blir stadig mer utfordrende å drive politisk arbeid og utviklingsarbeid. Mange håper at dette bare er en overgangstid før fredsforhandlinger kommer i gang, men det er på ingen måte sikkert at det vil skje med det første. Først gjennom et viktig presidentvalg som i skrivende stund er helt åpent, også om det i

det hele tatt blir gjennomført. Blant kandidatene er både teknokrater, med det man må anta er en relativt pro-kvinne agenda, og tidligere mujahedin med ekstremistiske synspunkter. Samtidig har forhandlingene mellom amerikanerne og Karzai om fortsatt amerikansk militær tilstedeværelse, gått helt i stå. Selv om det skal mye til før USA trekker seg helt ut, er det klart en kraftig redusert appetitt blant amerikanerne og deres allierte for større forsøk på bred sosial transformasjon i Afghanistan.

Uansett hva som skjer synes det derfor sikkert at det vil være afghansk, og til en viss grad regional, snarere enn internasjonal politikk, som vil legge de viktigste føringene for situasjonen for afghanske kvinner det neste tiåret.

Psykisk helsevern i Afghanistan

Ingen hjelp å få

Tilbudet innen psykisk helsevern er minimalt i Afghanistan. Samtidig har krig og fattigdom skapt et enormt behov for hjelp til mennesker med psykiske lidelser.

Tekst: Frozan Esmati og S. Sabour A. Mansouri

Et moderne psykisk helsevern var i ferd med å bli etablert på 70-tallet. Noen få relevante artikler fant til og med veien til anerkjente internasjonale publikasjoner. Etter Sovjetunionens invasjon i 1980 ble det også iverksatt en del tiltak. Blant annet ved at enkelte leger ble sendt til utlandet for å studere moderne samfunnspsykiatri, og andre områder innen mental helse. Likevel ble svært lite utrettet, og da bare i sentrale områder i og rundt Kabul.

På 1990-tallet fulgte stammekrig, Talibans krigføring og strenge styresett, og utbredt fattigdom. Kvinner og ungdom var spesielt utsatt for overgrep. Forskningen var begrenset, for det meste foretatt av utenlandske hjelpearbeidere og afghanere i utlandet. De få forskningsresultatene viste en nedslående situasjon. Høy forekomst av angst og depresjon blant kvinner ble registrert. Det ble også gjort funn som tydet på at selvmordstanker var dobbelt så vanlig blant kvinner i Taliban-kontrollerte områder. I 1999 rapporterte De Jong fra Leger uten grenser om høy forekomst av

symptomer på psykiske lidelser i Herat. Den afghanske befolkningen hadde ingen andre behandlingsmuligheter enn noen pensjonerte utøvere fra 70-tallet og tidligere, en dårlig fungerende nevro-psykiatrisk sengepost og et lite psykiatrisk sykehus i Kabul. Ellers fantes bare behandling basert på gammel folketro. Dette er fortsatt levende i befolkningen, særlig blant dem med lav utdanning.

Nye muligheter

Beseiringen av Taliban i 2001 ble en døråpner. Ambisiøse planer ble lagt på bordet, blant annet fra Helsedepartementet. Frivillige organisasjoner kom på banen, men bare i vest og sørøst. Nord-Afghanistan hadde ingen dekning. En helhetlig strategi om mental helse er nå utarbeidet av Helsedepartementet, men denne vil bli revidert. Implementeringen av tjenester i henhold til denne strategien har vært preget av dårlig koordinering i tillegg til mangel på faglige, menneskelige og økonomiske ressurser.

Det er et enormt behov for systematiske og organiserte tiltak når det gjelder psykisk helse i Afghanistan.

PTSD

Begge forfatterne, som lenge har jobbet på feltet, merker seg at det er to kategorier psykiske lidelser i Afghanistan: vanlige psykiske lidelser som finnes i alle land, og angst, psykososer, og lidelser direkte knyttet til krig og fattigdom. Årsakene til såkalt Post-traumatisk stress syndrom (PTSD) ble opprinnelig knyttet til krigsrelaterte påkjenninger. Likevel er det ikke påvist som et klassisk symptom i Afghanistan. Imidlertid er det ikke uvanlig å se kvinner utvikle slike symptomer, om de blir inngiftet i en familie som utsetter dem for overgrep. Likevel fant Esmati (2004) at PTSD ikke var så vanlig som vestlige fagfolk forventet.

I stedet var depresjon og angst oftere observert. Krig, fattigdom og et lavt utdanningsnivå er indirekte årsaker til slike symptomer. Mangel på ressurser, å være ugift eller å gifte seg inn i en svigerfamilie som ønsker kontroll, familievold og psykisk trakassering resulterer ofte i et enormt press på kvinnen. En kvinne med et sykt barn, men uten ressurser til å skaffe hjelp, er et eksempel. Hun låner penger av naboen og blir deretter trakassert fordi hun ikke kan betale tilbake. Kvinnen får symptomer på en alvorlig depresjon. Ofte blir løsningen medisiner, selv om den rette behandlingen er sosial kontakt og å finne en løsning på de økonomiske problemene. Frykt for andre hendelser i hverdagen, som for eksempel bortføring, kan også være årsak til angst og depresjon. Denne type saker kan klassifiseres

som stressreaksjonlidelse. Krigen og dens konsekvenser spiller en rolle i alle disse tilfellene. Det kan derfor være hensiktsmessig for fagfolk å utarbeide nye diagnostiske betegnelser.

Konversjonslidelser og psykosomatiske lidelser er blant de vanligste årsakene til at lege blir oppsøkt for akutt behandling i Afghanistan. Slike lidelser uttrykkes som smerte og andre fysiske symptomer, særlig hos kvinner. En kvinne kan bli mobbet av svigerfamilien, men har ingen å henvende seg til. Når hun klager til mannen, tar han henne ikke på alvor. I verste fall blir han aggressiv. Kvinnen kan få akutt anfall av smerte, pustevansker og sterke følelsesuttrykk. Noe som ender i at en helseklinikk oppsøkes. I mangel på kompetanse møtes kvinnen med skepsis. Hun trues med at hun vil miste håret, eller at verre ting kan skje om

hun ikke våkner opp fra det de mener er et innbilt anfall. Helsepersonell har ofte lite å stille opp med når det gjelder behandling av slike akutte lidelser.

For å oppsummere, det er et stort behov for tiltak innen psykisk helsevern i Afghanistan. Det er behov for forebyggende tiltak, for eksempel for å forebygge selvmord, for informasjon til befolkningen, for opplæring av helsepersonell i ulike behandlingstiltak, slik som akuttpsykiatri, og for mer sammensatte psykososiale tiltak.

Hittil har midlene som er blitt bevilget vært minimale, tiltakene har vært lite koordinert og kortsiktige. Afghanistan har behov for tiltak som er tuftet på langsiktighet og bærekraftige metoder, basert på innsikt i befolkningens psykososiale problemer.

Anmeldelse av Kristin Solbergs bok "Livets skole"

Viktig bok om afghanske kvinner

Tekst: Liv Kjølseth og Heidi Sofie Kvanvig

Det finnes flere bøker som tar for seg kvinners levetilstand i et krigsherjet land preget av tradisjonelle verdier og normer. Alle er viktige bidrag fordi de setter fokus på situasjonen for kvinner i Afghanistan. Kristin Solbergs bok er likevel et spesielt godt bidrag ved at den gir inngående innsikt i afghanske kvinners liv og skjebne. Den afghanske kvinnen har ofte blitt sett i lys av samfunnsmessige faktorer, som familiekontekst og landsbyen hun bor i. Hun fremstår derfor ofte som et offer, og ikke en handlende person som tar egne valg. Slik er det ikke i Kristin Solbergs bok. Solberg bringer oss helt ned på individnivå, inn i den innerste sfæren. Hovedpersonene er de handlende aktørene, drivkraften i sitt eget liv. Vi får innblikk i deres drømmer, sorger, gleder og frustrasjoner. Aller mest fascinerende å lese om er styrken og drivkraften kvinnene har, og må ha, for å overleve og gjøre noe ut av livet sitt. I dette tilfellet handler det om kampen om å få jordmorutdanning og tilgang til arbeidslivet.

Afghanistankomiteen har støttet jordmorutdanning i Afghanistan siden 2001, og driver skolen i Wardak historien er hentet fra. Elevene her skal bli landsbyjordmødre og jobbe i distrikter der de vil utgjøre den

eneste profesjonelle hjelpen gravide og fødende kvinner har tilgang til. I begynnelsen var det et stort problem å få kvinner til å ta utdanningen. Våre ansatte dro fra landsby til landsby for å rekruttere egnede kandidater. Avtaler måtte inngås mellom skolen, familien og landsbyrådet for at kvinnen skulle få tillatelse til å dra. De siste årene har dette endret seg. Vi opplever en stor økning i søknader og det er langt flere søkere enn plasser, uten at vi har klart å få oversikt over alle faktorene som forklarer dette. Som organisasjon har vi i forbindelse med rapportering også årlig telt antall søkere, hvor mange som fullfører og hvor mange som ender opp som jordmødre. Samtidig har vi undret oss over hvordan det har vært mulig for kvinner, gifte som ugifte, å forlate sine hjem for å studere. Mange bor til og med på internat. Dette er oppsiktsvekkende i Afghanistan der det er vanlig at kvinner må ha følge med en mann når hun forlater huset. I vår forklaringsmodell har vi lagt vekt på at man har lyktes i å etablere en utdanning innenfor kulturelt akseptable rammer. Den høye barne- og mødredødeligheten har også medført en stor forståelse for behovet for jordmødre. Men noe har manglet. Menneskene bak tallene, den sterke individuelle drivkraften de har og

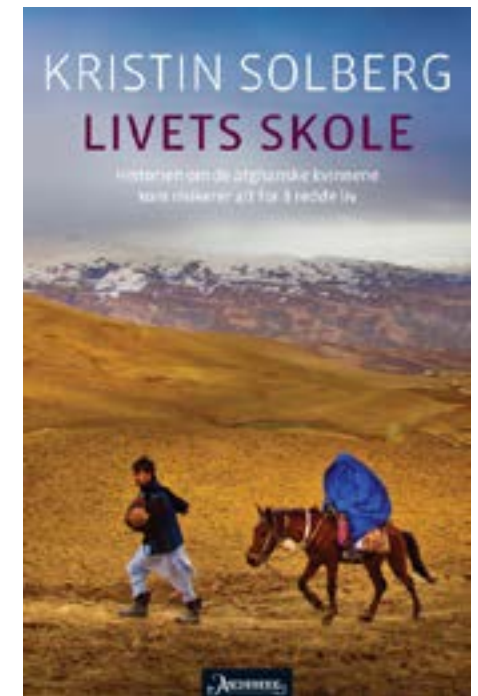
de sterke historiene har vi visst lite om. Nå har vi dem på trykk.

Kristin Solbergs bok gir oss viktig innsikt i utfordringene en kvinne møter når hun ønsker høyere utdanning. Ofte har hindringer blitt beskrevet med begreper som «kulturelle barrierer» og «sikkerhetsutfordringer». I «Livets skole» får vi konkrete svar på hva hindringene består i. Den viktigste erkjennelsen er at den kulturelle motstanden mot utdanning for jenter kanskje ikke er så altomfattende som mange vil ha det til. Utfordringene og hindringene de møter er i stor grad knyttet til den pågående konflikten, og utspiller seg i konkrete trusler utløst av rivalisering mellom krigsherrer, det internasjonale samfunnet og afghanske myndigheter. Vi erkjenner således at økningen i antall søkere til denne utdanningen kanskje mest av alt kommer av kvinnenes eget sterke ønske om å komme ut av isolasjon, ta utdanning, og få et yrkesliv. Ønsket er så sterkt at de utsetter seg selv og sine nærmeste for stor fare for å nå sine mål.

Ny innsikt og nye erkjennelser gir oss som organisasjon en viktig oppgave: å fortelle hvordan norske myndigheter og det internasjonale samfunnet skal bidra i Afghanistan. Utdanning generelt, og for jenter og kvinner spesielt, handler om tilgjengelighet og distriktspolitikk. I Afghanistan er det ikke vanlig å sende jenter langt av sted på skole, selv ikke når de har blitt voksne. Grunnen er manglende sikkerhet og kulturelle årsaker. Derfor må flere utdanningsinstitusjoner åpnes, spesielt på landsbygda. Her er antallet

jenter i skolen mye lavere enn i byene. Her fullfører færre utdanningsløpet og få kvalifiserer seg til høyere utdanning. Og for dem som er kvalifisert er det nærmest ingen utdanningsmuligheter. Å øke tilgjengeligheten både på lavere og høyere nivå er den eneste måten en kan sørge for den nødvendige økningen av lærere og helsearbeidere landet som helhet, og spesielt distriktene, har behov for. I dette utfordrende arbeidet er den nye innsikten god å ha med seg. Det ikke er kvinnenes ønske eller vilje det står på. I 2003 hadde Afghanistan 500 registrerte jordmødre. Nå har landet 3500. Det hadde ikke vært mulig uten sterke kvinner med vilje av stål. ■

(Teksten var på trykk, og publisert på Dagsavisens nettsider 22. oktober 2013)

Livets skole ble utgitt på Aschehoug forlag høsten 2013.

Utdanning i Afghanistan

Suksesser og utfordringer

Gjenoppbyggingen av utdanningssystemet har vært juvelen i kronen etter tolv år med intens internasjonal militær, politisk og økonomisk rekonstruksjon i Afghanistan. Det ligger imidlertid store problemer og utfordringer under solskinnshistorien om utdanning.

Tekst: Yahia Baiza

Etter tiår med krig, kaos og Talibans ekstreme ideologi var det nødvendig for regjeringen å gjenopprette tillit i befolkningen ved å bygge opp igjen offentlige tjenester. Utdanning var en av pilarene. Gjenåpningen av skoler og utdanningsinstitusjoner uavhengig av kjønn, etnisitet, religion eller språk var første prioritet. Dette i kontrast til Talibans ideologi, som baserte seg på en blanding av religiøs ekstremisme og ulike stammepraktiser.

Suksesshistorien starter

Befolkningens iver etter utdanning overgikk alle forventninger. Regjeringen i Afghanistan og det internasjonale samfunnet var forberedt på et første inntak av 1,5 millioner barn i 2002 og minst 2 millioner barn innen 2003. Likevel ble det registrert over 3 millioner elever i skoleåret 2002-3. Tallet økte til 4,5 millioner i 2003-4.

Suksesshistorien om utdanning i Afghanistan er uten sidestykke.

Ved starten av skoleåret 2013-14, kunngjorde utdanningsministeren en registrering av over 9,3 millioner elever, der jenter utgjør ca 40 prosent. I tillegg kunngjorde ministeren at 700.000 var registrert til for voksenopplæring i lesekompetanse til 22.000 ulike voksenopplæringskurs. Her var 60 prosent kvinner.

Kvinner har fått størst utbytte av internasjonal støtte til utdanning. Antall kvinnelige lærere har økt betraktelig i de siste 11 årene, fra 0 prosent under Taliban i 2001, til 31 prosent (62.000) i 2013.

Antall studenter i videregående utdanning har også økt betraktelig. På slutten av Taliban-perioden i 2001 var det totalt 4.000 mannlige studenter, men ingen kvinner. Dette tallet har økt til 250.000 studenter, hvorav 45.000 (18 prosent) er kvinner. Antall videreutdanningsinstitusjoner har økt

Skolejenter i Badakhshan. Foto: Afghanistankomiteen

Foto: Afghanistankomiteen

fra fire i 2001, til 31 offentlige og 75 private institusjoner i 2013.

Religiøse skoler

For å hindre spredning av religiøs ekstremisme var det helt nødvendig å gjennomgå madrasa-utdanningen, og kontrollere opptak av afghanske studenter til pakistanske madrasaer. Reformen oppmuntret private madrasaer til å registrere seg hos utdanningsdepartementet. Slik forpliktet de seg til også å følge det reformerte nasjonale madrasa-pensumet. Dette pensumet omfatter 40 prosent religiøse fag, 40 prosent allmennkunnskap og 20 prosent IT og engelsk språk.

Ønsket om religiøs utdanning har vært svært sterkt de siste årene. På det nåværende tidspunkt finnes det totalt 5.910 lærere, hvorav 6 prosent er

kvinner ved de offentlige madrasaene. Disse lærerne underviser over 250.000 studenter ved mer enn 900 offentlige madrasaer i 34 provinser. I henhold til utdanningsministerens siste planer skal antall studenter doubles innen 2020, hvorav det er håp om at kvinner utgjør 40 prosent.

Store utfordringer

Til tross for enorm fremgang de siste årene står utfordringene i kø: mangel på grunnleggende utdannings- og læringssteder, dårlig kvalitet på utdanningsreformen, dårlig kompetanse og kunnskap hos lærerne, studentfracfall, et foreldet byråkrati og stor grad av korrupsjon er bare noen. I tillegg har Talibans trusler om drap og trakassering av lærere og studenter, og brenning av skolebygg en destruktiv virkning på den generelle utdanningsutviklingen.

Det er også mangel på samsvar mellom høyere utdanning, antall nyutdannede og behovet og kapasiteten i arbeidsmarkedet. I årene som kommer vil det være titusener av universitetsutdannede som vil kreve arbeidsplasser innen sine fagområder. Dette vil føre til et stort sosialt og økonomisk kaos i nær fremtid, spesielt etter tilbaketrekningen av de multinasjonale troppene fra Afghanistan i 2014. Regjeringen har imidlertid ennå ikke kommet fram til hvordan den skal løse disse problemene.

Noen refleksjoner til slutt

Det er frykt for at tilbaketrekningen av amerikanske og NATO-ledede multinasjonale styrker i Afghanistan i 2014, vil få alvorlige konsekvenser på mange områder. De pågående fredsforhandlingene med Taliban, og deres integrering i regjeringen, vil skape vanskeligheter innen visse offentlige

sektorer. Talibans tilstedeværelse uten sterk internasjonal overvåking, vil ganske sikkert påvirke det som er blitt oppnådd det siste tiåret.

I de siste tolv årene er det kvinnene som har vunnet mest. Deres nærvær innen sosiale og militære tjenester har vært et resultat av internasjonal støtte til kvinner. Men dårligere sikkerhet og Talibans voksende innflytelse vil sannsynligvis reversere dette. Religiøse og etniske minoriteter, som opplevde brutal undertrykking under tiår med krig og konflikt, har de siste årene bidratt betydelig til landets politikk, økonomi og utdanning. Disse gruppene står nå også i fare for å bli satt tilbake.

Afghanistan er langt fra å klare seg alene og vil trenge nærvær av og videre støtte og bidrag fra det internasjonale samfunnet.

Skolejenter i Ghazni. Foto: Afghanistankomiteen

Etterord

2014: Et krevende år

Tekst: Kai Eide

Afghanistan-krigen nærmer seg en avslutning – i alle fall for det meste av det internasjonale samfunnet. Det militære nærværet trappes kraftig ned. Diskusjonen mellom Kabul og Washington om hva som skal bli igjen etter utgangen av 2014, pågår med stor intensitet og ofte med manglende forståelse for hverandres synspunkter. Hjelpen til sivil utvikling vil synke etter hvert som det militære nærværet skrumper inn og den politiske oppmerksomheten absorberes av andre konflikter, som Syria. Sikkerhetssituasjonen er fortsatt foruroligende og utviklingsbehovene store, men den internasjonale tålmodigheten er i ferd med å ta slutt.

Samtidig forbereder Afghanistan seg på en ny valgssyklus, med presidentvalg i 2014 og valg til nasjonalforsamlingen i 2015. Det er sannelig ikke noe ideelt sammenfall av begivenheter og utviklingstrekk! For afghanerne blir 2014 et krevende år.

Ved utallige anledninger har regjeringer og internasjonale organisasjoner understreket at de ikke vil la seg drive av noen kunstig «end date» for uttrekkingen fra Afghanistan. Det

er «end state» som må avgjøre når uttrekkingen skal finne sted. Men vi har aldri maktet å definere hvordan denne «end state» skal se ut. Strategier har endret seg fra år til år og militære hensyn har lenge fått spille en stadig mer fremtredende rolle på bekostning av det politiske og sivile. Nye aktører har kommet og gått på den internasjonale arenaen. For ikke å snakke om hvordan sivilt og militært personell har rotert inn og ut av Kabul og provinser rundt om i landet.

Var det nødvendig?

I USA sies det at dette er den lengste krigen landet har engasjert seg i noen gang. Og det samme gjelder de fleste andre internasjonale aktørene. Var det nødvendig? Det bemerkelsesverdige er at vi aldri har maktet å bygge opp en tilstrekkelig forståelse av det afghanske samfunnet hvor vi har engasjert så enorme ressurser. Hva var egentlig mulig på ett tiår i form av sosiale og politiske omveltninger? Hvis vi skulle lykkes i det store statsbyggingsprosjektet vi la ut på i løpet av en tiårs periode, ville det ha vært en historisk revolusjon.

Foto: Afghanistankomiteen

Og lyttet vi til afghanerne? Var de til stede da strategier ble lagt, beslutninger om troppe-oppbygging og offensiver ble truffet og utviklingsprosjekter ble vedtatt? Det er interessant å bla gjennom de mange nye bøkene om Afghanistan som nå kommer ut. De handler i all hovedsak om internasjonale – især amerikanske – aktører. Afghanernes fravær i bøkene er slående, men reflekterer dessverre deres fravær i vår tenkning og i strategidrøftelsene.

Realisme og tålmodighet, forståelse og lokalt lederskap er avgjørende for å kunne lykkes. Det er så åpenbart at det er flaut å sette en slik setning ned på papir. Forhåpentligvis vil disse

lærdommene fra Afghanistan brenne seg inn i vår politiske hukommelse.

Legger vi realistiske forventninger til grunn er det likevel oppnådd ganske meget. Skolene er blitt flere, selv om kvaliteten i stor grad er dårlig. Helsevesenet har ført til økt levealder, fordi det er færre dødsfall ved svangerskap og flere spedbarn får vokse opp. Mediesamfunnet er omfattende og levende. Forleden pågikk en intens diskusjon blant mine Facebook-venner om kvinner og islam, en diskusjon som ville ha vært utenkelig for noen år tilbake. Infrastrukturen er bedre, selv om evnen til vedlikehold er svak. Nye kraftlinjer gir mer strøm fra landene i

Sentral-Asia. Det sivile samfunn vokser, selv om det fortsatt er sårbart for konservative krefter som fortsatt yter moderniseringen motstand.

Afghanistan befinner seg i en brytningsfase. Når den reformvennlige tidligere finansministeren Ashraf Ghani allierer seg med den brutale krigsherren General Dostum for å vinne presidentvalget da reflekterer det kompleksiteten i det afghanske samfunnet. Ghani ønsker sikkert å modernisere Afghanistan. Men han er avhengig av fortidens krigsherre for å få tilstrekkelige stemmer til å skape en bedre fremtid.

Den nye presidenten skal overta i en situasjon der bistandsmidler og internasjonale styrker bygges dramatisk ned. Samtidig er sikkerhetssituasjonen fortsatt sårbar. Den vil sette den nye afghanske hæren og politiet på en alvorlig prøve når de skal ta helt over for internasjonale styrker. Og den vil i overskuelig fremtid gjøre det nesten umulig å utvinne landets naturressurser og erstatte bistanden som svinner.

Mange ser dialog med opprørsbevegelsen som en trussel mot moderniseringen av det afghanske samfunnet. Jeg ser det annerledes. Utvinning av landets ressurser kan bare finne sted når konflikten er brakt til opphør. Først da tror jeg også at reformvennlige krefter kan få et avgjørende overtak over de konservative kretsene som fortsatt utgjør en trussel mot fremskritt og reformer. Det var trist å se hvordan muligheten til å begynne drøftelser med

Taliban ble skuslet bort i Doha i juni. Karzais irritasjon er forståelig. Det var en historisk mulighet som ble spolert – og ikke av afghanerne. Forhåpentligvis vil en ny president lykkes og få med seg kritiske røster både blant gamle krigsherrer og skeptiske reformkrefter.

Det blir et krevende år. Men mens vi alle fokuserer på 2014 er det interessant å se den nye og voksende ungdomsbevegelsen, Afghanistan 1400. Den velger å løfte blikket frem til det afghanske året 1400, det vil si et tiår fremover. Den nekter å la seg forblinde av alle problemene et vanskelig år kan medføre, og velger i stedet å fokusere på at reformarbeidet må fortsette til det blir irreversibelt. Midt i våre egne kortsiktige diskusjoner om uttrekking er det kanskje nyttig å bruke litt mer tid på de som fortjener vår støtte når neste år er over. Disse nye gruppene er i alle fall blant dem. Det er blant disse kreftene det nye Afghanistan må formes.

Foto: Afghanistankomiteen

Afghanistankomiteen mener:

Oppretthold bistandsnivået

Afghanistankomiteen oppfordrer den norske regjeringen til å opprettholde bistandsnivået i Afghanistan, og la bistandsmidlene gå dit fattigdommen og behovene er størst.

La behovene styre

Befolkningens behov må være førende når bistandsmidler fordeles. Midlene må fordeles på basis av en helhetlig bistandsstrategi, og må være motivert av grunnleggende menneskerettigheter og fattigdomsbekjempelse. Bistand skal ikke være et verktøy for å oppnå diplomatiske, militære eller sikkerhetsmessige målsettinger.

Bærekraftig bistand

Bærekraft må være nøkkelord i all bistand. Raske løsninger gir kortvarige resultater. Å spre kunnskap og kompetanse lokalt, og bygge infrastruktur med lokale krefter og materialer, gir befolkningen mulighet til å videreføre prosjekter etter at utenlandske bistandsaktører har dratt.

Lokal forankring

Afghanistankomiteen har lang erfaring med lokal forankring, og mener dette er forutsetningen for god bistand. Utenlandske NGOer må samarbeide tett med lokale myndigheter og lokalbefolkningen.

Sikre kvinners deltakelse

Kvinner må få støtte til å delta fritt i samfunnsdebatt og beslutningsprosesser, både i statlige organer og i sivil samfunn. Dette er en forutsetning for riktige og rettferdige prioriteringer som kommer alle til gode.

Om Afghanistankomiteen

Afghanistankomiteen, NAC, er en medlemsbasert solidaritetsorganisasjon. NAC skal støtte det afghanske folkets rett til selvstendighet og demokrati, og bidra til gjenreisning og utvikling av landet. Arbeidet skal bygge på kunnskapsutvikling og basere seg på gjensidig forståelse og vennskap mellom det afghanske og norske folk.

Hva gjør Afghanistankomiteen?

Sterk lokal forankring, og samarbeid med lokalbefolkningen har gjort det mulig for oss å drive under skiftende regimer i Afghanistan. Afghanerne jobber hver dag for bedre levekår - Afghanistankomiteen er partnere i dette arbeidet. Vår hovedinnsats er knyttet til landsbygduitvikling, ressursforvaltning og utdanning av jordmødre. I Norge driver vi vennskapsskolearbeid, folkeopplysning og politisk påvirkningsarbeid. Et gjennomgående tema i alle våre prosjekter er kvinners stilling, samfunnsdeltakelse og rettigheter.

Du kan bidra

Meld deg inn via våre nettsider. Du kan også bidra med frivillig arbeid. Les mer på våre nettsider www.afghanistan.no

Utgiver:
Afghanistankomiteen.
Kolstadgata 1

Telefon: 22 98 93 15 /
E-post: info@afghanistan.no

Støtt oss på: **7877.06.53737**

Ansvarlig redaktør: Liv Kjøseth
Redaksjonsråd: NACs informasjonsutvalg

Redigering og oversettelse:
Heidi Sofie Kvanvig og Jorunn Fergus

Dette heftet er produsert med støtte fra Norad.

Mer informasjon om NAC og Afghanistan finner du på www.afghanistan.no

Afghanstankomiteen har mer enn
30 års erfaring fra Afghanistan.
Vi blir når soldatene drar!